

УДК 821.111

В. В. Яшкіна

В. В. Яшкина

V. V. Yashkina

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепро́вский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University*

**ЧУТТЄВО-ОБРАЗНЕ СПРИЙНЯТТЯ ОСНОВНОГО КОЛОРАТИВУ
ТА ЙОГО ПЕРИФЕРИЙНИХ ВІДТІНКІВ КРИЗЬ ПОЕЗІЇ Р. ОЛДІНГТОНА
ЧУВСТВЕННО-ОБРАЗНОЕ ВОСПРИЯТИЕ ОСНОВНОГО
КОЛОРАТИВА И ЕГО ПЕРИФЕРИЙНЫХ ОТТЕНКОВ
СКВОЗЬ ПОЭЗИИ Р. ОЛДИНГТОНА
BASIC AND ADDITIONAL COLOURS IN R. ALDINGTON'S POETRY:
SENSITIVE AND IMAGINARY PERCEPTION**

Представлено основні характеристики колоративів з погляду на них сучасного мовознавства та досліджено базові параметри виражальної функції червоного кольору в поезії Річарда Олдінгтона. Автор спирається на той факт, що колірний лексикон, який складається з основних та додаткових кольоропозначень, має еволюційний характер та розвивається залежно від рівня розвитку культури, у якій він використовується. Коли мова йде про появу конотативного компонента в семантичній структурі кольоропозначення, найчастіше його первісне значення знаходить вияв у колірній символіці та, тим самим, зберігається у мові, здійснюючи своєрідне нарощування смислу. Переносні значення кольоропозначень з'являються в результаті непрямой номінації та мають сильну залежність від контексту, тому зазвичай мають стилістичне забарвлення. За умов динамічності та ситуативності контексту, колірне значення все одно залишається сильним та домінує над іншими значеннями, набутими. Вживання колоративів з емоційним забарвленням у поезії – це невичерпний предмет для вивчення, адже існує величезна кількість кольорів та відтінків, які змінюються та варіюються навіть у свідомості одного читача.

Річард Олдінгтон є всесвітньовідомим як поет та літературний критик. Із самого початку творчості він приєднується до нечисленної, проте активної групи імажистів. Імажизм привів англійську поезію до нового етапу, на якому поети експериментували, грали з ритмами та кольорами, часто використовували вільний вірш, приділяли багато уваги саме формі. Поезія імажизму володіє власною палітрою кольорів, що помітно у творчості Р. Олдінгтона.

У процесі дослідження було встановлено, що колір у поезіях, що вивчаються, позначає індивідуальну якість предмета тим самим характеризуючи його внутрішню функціональність.

Ключові слова: поезія, імажизм, колір, колоратив, кольоропозначення, конотація, функціональність.

Представлены основные характеристики колоративов сквозь призму их изучения современной лингвистикой, а также приведены результаты исследования базовых параметров выразительной функции красного цвета в поэзии Ричарда Олдингтона. Автор опирается на тот факт, что цветовой лексикон, который состоит

из основных и дополнительных цветообозначений, имеет эволюционный характер и развивается в зависимости от уровня развития культуры, в которой он используется. Когда речь идет о появлении коннотативного компонента в семантической структуре цветообозначения, чаще всего его первичное значение проявляется в цветосимволике и, таким образом, сохраняется в языке, приращивая новые смыслы. Переносные значения цветообозначений появляются в результате непрямого номинации и сильно зависят от контекста, поэтому, как правило, являются стилистически окрашенными. При условии динамичности и ситуативности контекста, цветовое значение остается сильным и доминирует над другими значениями. Использование в поэзии эмоционально окрашенных колоративов – неисчерпаемый предмет изучения, поскольку существует огромное количество цветов и оттенков, которые изменяются и варьируются даже в сознании одного читателя.

Ричард Олдингтон – всемирно известный поэт и литературный критик. В самом начале творческой деятельности он присоединился к немногочисленной, но активной группе имажистов. Имажизм вывел английскую литературу на новый этап, на котором поэты экспериментировали, играли с ритмами и цветами, часто использовали свободный стих, уделяли большое внимание форме. Поэзия имажизма владеет собственной палитрой цветов, что заметно в творчестве Р. Олдингтона.

В процессе исследования было установлено, что цвет в рассматриваемых стихотворениях выявляет индивидуальное свойство предмета, тем самым характеризуя его внутреннюю функциональность.

Ключевые слова: поэзия, имажизм, цвет, колоратив, цветообозначение, коннотация, функциональность.

The article considers key characteristics of lexical units denoting colours through the prism of contemporary linguistic vision, and offers the results of red colour key functions study. The red colour is researched as one of the expressive means in poetry of Richard Aldington. The author of the article grounds the study on the scientific fact, that bulk of coloratives, consisting of main and peripheral ones, has evolutionary character and develops together with the culture. When it reads about the connotative component forming in the semantic structure of coloratives, the first feature to appear is colour symbolism. On forming, this new colour symbol is preserved in the language and gives rise to new senses. Indirect meanings of colours appear as a result of secondary nomination. They are highly dependent on contexts as well as stylistically marked. The new meanings of colours are stable notwithstanding the dynamic character of the context. Besides that, they dominate over different meanings. Emotionally stressed coloratives are highly productive in poetry, thus they are extensively analyzed from the point of view of types and shades, which can vary even in the comprehension of one and the same individual.

Richard Aldington is a well-known writer and literary critic. In the beginning of his career he joined a limited by members, however highly artistically active group of imagists. The movement of imagism provided the English literature with the push to a new level – poets experimented with form, rhythm, colour and verse libre. To add, the poetry of imagism collected its own palette of colours, which is vivid in Richard Aldington's poems.

While researching it was stated that Richard Aldington's coloratives are individual features of certain subjects, as well as characteristics of inner functional abilities.

Keywords: poetry, imagism, colour, colorative, colour denotative, connotation, functionality.

Сучасна лінгвістика стверджує про те, що кольоропозначення є однією з найбільш широких лексичних груп у будь-якій мові. Коло досліджень цих мовних одиниць охоплює побудову, семантику та функціонування кольоропозначень у текстах різних типів. Серед провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, до сфери інтересів яких потрапляли кольоропозначення, слід зазначити А. А. Брагіну,

А. П. Василевича, І. М. Деєву, В. А. Московича, Ф. Н. Новікова, Т. І. Шхвацабая, Р. Berlin, Р. Kay, А. Keith та інших.

Зважаючи на нестислий перелік робіт з тематики, цілком зрозуміло, що підходи до вивчення поетики і функцій кольорів постають предметом дискусії. Так В. А. Москович пропонує розглядати англомовні кольоропозначення не окремо, а в системі, і виділяти такі їх групи: 1) основна система, куди входять найменування *purple, bleu, green, yellow, orange, red*; 2) інші кольоропозначення, які деталізують та уточнюють основні [3, с. 83]. В той самий час І. М. Деєва, оминаючи основні, аналізує переважно периферійні кольоропозначення та виділяє в них групи простих, похідних і складних [2, с. 225]. Т. І. Шхвацабая зазначає, що з позиції мовознавства поняття кольорів є абстракцією, при визначенні якої перш за все враховується стійкість співвідношення з екстралінгвістичним референтом – колірним спектром. За межами цієї абстракції опиняється реальне вживання у різноманітних функціональних стилях мови великої кількості “неосновних” кольоропозначень. Незважаючи на той факт, що кольоропозначення для мовознавства це перш за все слова, тобто частина лексичної системи, і вони поводять себе так само, як і всі інші лексичні одиниці, не можна стверджувати, що їх лексичне значення вичерпується тим, з яким відрізком спектра вони співвідносяться [5, с. 37].

Вирішальною роботою у дослідженні кольоропозначень є книга Бента Берліна та Пола Кея “Basic color terms. Their Universality and Evolution”, у якій вони теж виділяють основні кольоропозначення, стверджуючи, що їх лише 11 (або менше) та вони мають свою еволюцію, залежну від рівня розвитку культури: “There exist universally for humans eleven basic perceptual color categories which serve as psychophysical referents of eleven or fewer basic color terms in any language. In the history of a given language, encoding of perceptual categories into basic color terms follows a fixed partial order (white, black — red — green— yellow — blue — brown — purple, pink, orange, grey). This order is properly considered an evolutionary one; color lexicon with few terms tend to occur in associations with relatively simple cultures and simple technologies, while color lexicons with many terms tend to occur in association with complex cultures and complex technologies” [7].

Колір, як людське суб’єктивне психофізичне відчуття, в деяких випадках має в собі певний емоційний стан. Тож уявлення про світ та людське світочуття опосередковано можуть виявлятися у гармонії кольору. Якщо частини цілого гармонічно поєднані, виникає краса, яка є безперечною умовою створення художнього тексту.

Окрім співвіднесення з відрізком спектра, тобто денотативним компонентом значення, колірні лексеми здатні набувати конотативного компонента залежно від контексту або мовної ситуації. Емоційні або стилістичні забарвлення кольоропозначень сприяють створенню яскравих образів та виконують такі функції: естетичну, структурно-поетичну, змістову, емоційну, символічну, стилістичну та дескриптивну. З огляду на те, що кольоропозначення передають не лише різні емоційні, естетичні та символічні значення, а і відтворюють альтернативну індивідуальну картину світу в тексті, вони широко використовуються в літературній творчості, зокрема в поезії, адже саме в ліриці, яка характеризується стислою формою, кольори допомагають автору в розкритті образів та змісту.

Для англійської літератури характерна гама червоного, чорного, білого, жовтого та зеленого кольорів. Висока частотність використання кольорів *black*,

red та *white* пов'язана з часом їх надходження у мову, адже вони є найстарішими. Жовтий колір у англїйцїв асоціюється з небесними світилами та персонїфікаціями природних сил. Зелений колір може набувати негативних емоційних відтїнків в англїйській літературній традиції, таких як розпуста, мінливість, невірність [5, с. 67].

Розгляд символїки основної групи кольоропозначень, часто вживаних в англїйській літературі, допомагає розкрити їх символїчні значення: 1) білий колір – мир, чистота, невинність, чесність, хворобливість; 2) чорний колір – темнота, нещастя, катастрофа, небезпека, жорстокість, зрада, гнів, ненависть, містичне зло, хвороба, смерть, багатство, успіх, прибуток; 3) червоний – війна, кров, небезпека, здоров'я, урочистість, енергія, почуття, пристрасть; 4) зелений – мінливість, нестійкість, розпуста, початок чогось нового, любов, дозвіл, свобода, молодість, наївність; 5) жовтий – багатство, магїчні сили, меланхолія, хворобливість, брехливість; 6) блакитний – Рай, вірність, ідеалїзація, романтичність, краса, аристократичність, сум, поганий настрій [5, с. 67].

Об'єктом дослідження в запропонованій статті є функціонування та символїка основного кольору *red* та його периферійних кольорів у поезії Рїчарда Олдїнгтона, відомого представника англїйського імаїзму початку ХХ столїття. Метою нарису є доведення того факту, що використання певної гами кольорів відбиває особливе бачення поетом навколишнього світу. Аналіз символїки саме червоного кольору вбачається доцїльним у контексті обставин та часу появи творів, у яких він наявний найбільш помітно – це період Першої світової війни. Отже, ми намагаємось з'ясувати, який відбиток залишила війна на свідомості автора та яких саме конотацій набуває червоний колір в його поезіях.

Перш за все слід зазначити, що дослідники не одностайні щодо визначення символїки кольору *red*, особливо враховуючи специфіку ментальності представників різних культур. На думку О. І. Панченко, цей колір символїзує енергію. Він виражає життєву силу, нервову активність, схильність до досягнення успіху, імпульсивну волю до перемоги, жадібне бажання всього того, що може сприяти насиченості буття [4, с. 181]. Л. В. Гущина говорить про особливе значення, яким англїйці надїляють слово “red”, адже цей колір символїзує колір крові, вогню, боротьби, війни, гніву, лютої [1]. Т. І. Шахвацабая підкреслює, що, незважаючи на те, що кольоропозначення являють собою відкриту систему, вони не використовуються носіями стихійно. Їх вживання підпорядковується певним закономірностям, які відображають інваріантно-варіантні відносини в лексиці. Дослідниця наводить такий приклад: “У словосполученнях *red face, red dress, red hair, red lips, red cheeks* одне й те саме слово описує різні фізичні властивості об'єкта” [5, с. 38]. Таким чином наголошується на необхідності розгляду не окремих слів, а основних архетипів, що представлені в мові у багатьох своїх варіантах.

Розглянемо декілька прикладів. У поезії “Images” Р. Олдїнгтон, передаючи почуття ліричного героя до коханої через образи природи, декілька разів використовує червоний колір та його відтїнки. Поет порівнює жінку із жовто-рожевим місяцем у блїдому небі посеред криваво-червоного заходу сонця: “*A rose-yellow moon in a pale sky/ When the sunset is faint vermilion*” [6]. У наведеній образно-поетичній картині периферійні відтїнки червоного (*vermillion* та *rose*) набувають позитивної конотації, розкриваючи силу та яскравість почуття кохання. У шостому стансі автор створює образ червоних оленів, що втекли далеко у гори,

уносячи із собою його бажання: “*The red deer are high on the mountain,/ They are beyond the last pine trees./ And my desires have run with them*” [6]. У виразі *red deer* червоний колір підхоплює колористику образів попередніх стансів та стає смисловою домінантою.

В інших поезіях, присвячених коханню, автор також доволі часто вживає червоний колір з позитивним емоційним забарвленням. Проте конотації дедалі урізноманітнюються. В яскравих відтінках червоного кольору виникає часом пристрасть: “*The scarlet that stains your lips... let it be my blood that dyes them*” [1]. В поезії “Her mouth” колоратив “*crimson*” (темно-червоний, малиновий) символізує чуттєвість жінки: “*The crimson that dyes her lips...*” [6]. Іншою позитивною конотацією кольору *red* є значення “веселий, здоровий, гарний”, наприклад у поезії “Interlude”, де змальовано дівчат, що танцюють: “*Hair streaming and white raiment / Flying,/ Red lips that first were/ Red in Ephesus*” [6].

Проте зустрічаються і негативні відтінки даного кольору. Поезія “A Village” розгортає пейзаж крізь призму бачення світу солдатом, чиє військо знаходиться у стані війни. Тут немає прямих образів цієї руйнівної сили, проте вся природа в очах солдата ніби закривавлена: “*The willow boughs are red with sap..... The sunlight makes the red-tiled roofs deep orange*” [6]. Виразом *red with sap* поет підсилює значення кольору іменником *кров*. Колоратив *deep orange* теж можна віднести до синонімічного поля колоративу *red*. У цій поезії червоний колір має негативну та агресивну символіку, яка так чи інакше відсилає уяву читача до війни. Інша поезія – “Choricos” – лунає наче сумна пісня, що адресована смерті, образ якої дуже відвертий: “*Brushing the fields with red-shod feet,/ Searing the grass as with a sudden flame,/ Death*” [6]. Вживання колоративів *red-shod*, *flame* забарвлюють образ кров’ю, вогнем та біллю. Слід зауважити, що мовні одиниці *blood/blooding* виявляються смисловими домінантами в багатьох поезіях Р. Олдінгтона. Їх, безперечно, можна вважати колоративами з емоційним червоним забарвленням, адже вони пробуджують яскраві та, часом, неприємні або страшні образи. Яскравим прикладом є поезія “Soliloquy II”, в якій зображений мертвий солдат: “*A dead English soldier,/ His head bloodily bandaged*” [6].

З огляду на багатоманітну та мінливу природу колірних найменувань, можна зустріти і випадки, де однозначне трактування символіки кольору зробити важко. У творчості Р. Олдінгтона червоний доволі часто фігурує й у пейзажній ліриці. Наприклад, у поезії “Summer” змальований червоно-чорний метелик та тисячі темно-червоних квіток наперснику: “*A butterfly, black and scarlet, ... A thousand crimson foxgloves, tall bloody pikes*” [1]. У поезії “Dawn” блакитне небо стає червоного кольору: “*Red sky shies dully on the ice*” [6]. Використання неосновних кольорів, а саме *scarlet*, *crimson*, *bloody*, які є темнішими та більш глибокими відтінками червоного, у пейзажній ліриці не створює яскраво вираженої негативної конотації, проте і не може символізувати любов або пристрасть. Можна лише частково стверджувати, що саме війна, яка залишила відбиток на уяві поета та сприйманні ним дійсності, впливає свідомо, або сугестивно, на вибір кольорів та відтінків.

Підводячи підсумки, зазначимо: червоний колір та його відтінки набувають як негативних, так і позитивних конотацій; додаткові контекстні значення кольору в різних поезіях включають кохання, пристрасть, радість, красу або війну, агресію, смерть, кров; у переліку відтінків найчастіше зустрічаються *crimson*, *scarlet* та *bloody*. Загалом, використання червоного кольору сприяє створенню яскравої образності, саме червоний колір є важливим чуттєвим елементом, що формує пое-

тичну дійсність Річарда Олдінгтона. Кольори виявляють себе як важливі чуттєві елементи, які стають сюжетною основою поезій відомого автора.

Бібліографічні посилання

1. **Гущина Л. В.** Специфика идиоматического цветообозначения в английской лингвокультуре / Л. В. Гущина. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philol-journal.sfedu.ru/index.php/sfuphilol/article/view/657/657>
2. **Деева И. М.** К вопросу о цветообозначении в современном английском языке (на матер. англ. и америк. художественной литературы) / И. М. Деева // Горьковск. ГПИИЛ. – 1970. – Ч. 2, вып. 36. — С. 224–231.
3. **Москович В. А.** Система цветообозначений в современном английском языке / В. А. Москович // Вопросы языкознания. – 1960. – № 6. – С. 83–87.
4. **Панченко Е. И.** Красный цвет в английских паремиях и тексте / Е. И. Панченко // Вісник Дніпр. нац. ун-тету ім. Олеся Гончара. – № 11. – Т. 20. – Серія Мовознавство. – 2012. – Вип. 18. – С. 179–183.
5. **Шхвацабая Т. И.** Цветообозначения в языке и речи (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Т. И. Шхвацабая. – М., 1985. – С. 37–38, 67.
6. **Aldington Richard.** Collections (Images, Images of Desire, Images of War, Images Old and New) / R. Aldington [Electronic source]. – Access mode: <http://www.ebooksread.com/authors-eng/richard-aldington.shtml>
7. **Berlin B.** Basic color terms. Their Universality and Evolution / B. Berlin, P. Kay [Electronic source]. – Access mode: <https://philpapers.org/rec/BERBCT>

Надійшла до редколегії 08.12.2017